

morda zgolj iz pridnosti, morda iz stroge domače vzgoje, morda iz pomoči instruktorjev itd. Znano je, da je študiranje z malimi izjemami dostopno le deci materijalno dobro situiranih družin. Ali pa so taki otroci tudi vedno duševno sposobni za študiranje?! Glede merodajnosti sprejemnega izpita moramo smatrati za nezmišeln malega otroka pustiti polagati izpite pred učitelji-nejznanici. Sposobnost za sprejem v srednjo šolo tvorita pač v prvi vrsti: pridnost in nadarjenost, ki pa nista razvidni iz dobrega šolskega izpričevala, ne iz položnega izpita, marveč ju lahko poda le učiteljevo mnenje.

3. Tudi glede starosti v srednje šole vstopivšega otroka je potrebno določiti novo mejo. Na eni strani naj nam kot merilo služijo rezultati psiholoških raziskovanj, seveda z istočasnim upoštevanjem individualnosti. Lobsien je opazoval, da se pojavlja naraščanje spomina relativno najmočnejše med 10. in 12. letom starosti. Sicer pa vemo iz lastne izkušnje, da se ni ukvarjati s kakimi eksperimenti glede inteligence otrok, da se nam otrok s svojimi duševnimi zmognostmi pričinja odkrivati in udejstvovati šele po 10. letu starosti, nikoli poprej, pač pa celo pozneje, torej v dobi, ko nam je otroka že vzela srednja šola. Da zamoremo otroka spoznati in o njem izraziti pravo mnenje in lahko z njim predelati za vstop v srednjo šolo predpisano učno snov, (na primer za gimnazijo slovnico... glej »Popotnik« št. 3.—4. l. 1922., str. 96), ne da bi si po Fricu Jöde-ju (»Pädagogik meines Wesens«) morali očitati, da »je naša šola bolj ljubila snov kot otroka«, naj se otroku pred dovršenim 5. šolskim letom (11.—12. letom starosti) ne dovoli vstopiti v srednjo šolo.

Osnovno šolstvo se reformira z vedno novimi, modernimi pedagoško-didaktičnimi zahtevami, ki se kažejo največ v notranjem, mnogo manj pa v zunanem ustroju šolstva. Prosvetne oblasti, ki imajo zunanji ustroj šole v svojih rokah, zastajajo s svojimi ukrepi in izvršilnimi faktorji, ki radi tega s tem večjo težkočo oživotvarjajo notranjo reformo osnovnega šolstva. Ne zagovarjam s tem morda vsake »novotarije« in priznavam, da na račun nepotrebnih »novotarij« trpi dosega nekdanje količine eksaktnega znanja, osobito iz računstva in jezikovnega pouka, v katerih predmetih

nas ravno srednja šola največ dolži »pre slabega pripravljanja«. Res, da smo v jezikovnem pouku dali slovo abstraktnemu slovnikiškemu znanju, zato pa posvečamo več pažnje sposobnosti v prostem in sigurnem jezikovnem izraževanju ter lastnem opazovanju, iskanju in popravljanju jezikovnih oblik. Res smo prikrajšali vaje v mehanski računski spretnosti, zato pa polagamo večjo skrb pravemu razumevanju ter živahnosti in praktičnosti računanja. Od 4 učnih predmetov pa je osnovna šola med tem obogatela za 14. recij in piši: štirinajst učnih predmetov in morda kmalu zopet doživimo prekoračenje tega števila. Tudi to naraščanje bremen osnovni šoli je treba imeti v evidenci, predno pade kak očiitek.

So še druge okolnosti, kot medvojne in povojne razmere, kojih produkt je ta dijaški naraščaj. In če še v kljub temu razmotrivanju obstojajo nasprotni okolnosti, ki dajo povod k pritožbam zoper osnovno šolo, bodo zadostovali pač v primerni obliki podani migljaji ter ponavljam klic po tesnejšem medsebojnem stiku s srednješolskim učiteljstvom.

Vsi očitki in vse diference med osnovnim in srednjim šolstvom pa so, upajmo, senčna stran — in le prehodne dobe. Med osnovno in novo, takozvano »splošno srednjo šolo« v tujih državah že izginjajo tudi ti očitki in te diference. Neugasljiva, polagoma tudi nam vzhajajoča luč temeljite notranje in tudi zunanje reforme vsega šolstva bo odstranila tudi te sence.

Opomba: Žalibog je naša prosvetna uprava tako reakcionarna, da nam je odpravila edini forum, ki je merodajen za razmotrivanje takih vprašanj in v katerem je skupno delovalo osnovnošolsko in srednješolsko učiteljstvo in njega legitimni zastopniki, t. j. naš višji šolski svet. Izdajati fermane in otresti se odgovornosti na ta način je lahko. Upravičeno je našel omenjeni odlok mnogo odpora v vrstah osnovnošolskega učiteljstva. Na zadnjem zborovanju »Ljubljanskega učiteljskega društva« se je razvila obširna in burna debata, v kateri so padali težki dokazi proti današnjemu učnemu in vzgojnemu postopanju v srednji šoli. Sprejet je bil sklep, da se razpravlja obširno o tem vprašanju in da se razlutati iznesejo v javnost. **Uredništvo.**

Protest iz Prekmurja radi postopka ministrstva prosvete.

Vsem, ki ste željni novic iz naših obmejnih krajev, posebno iz Prekmurja, kjer veljajo menda zakoni drugače nego v ostali Sloveniji — na znanje sledeče:

Dne 14. t. m. sta sklicala obrtna zadruga in trgovski gremij za Mursko Soboto in okolico sejo, na kateri so se v glavnem razmotrivala prosvetne razmere, posebno glede ukinitve tukajšnje na-

rodne meščanske šole. O tem kulturnem škandalu v Prekmurju naj zve naša javnost sledeče:

Do konca šolskega leta 1922/23. je imela meščanska šola v lasti lepo stavbo v učne svrhe. Pod pretvezo javnega mnenja so gotove osebe začele ruvati proti šoli in res je ministrstvo prosvete izdalo odlok, da se mora takoj ukiniti I. razred.

IVAN LAPAJNE:

Kako smo zborovali pred 50 leti.

(Učiteljska spominska črtica.)

(Dalje.)

»Star pregovor pravi: »V družbi je moč in napredek.« Po tem izreku so jeli tudi slovensko-štajerski učitelji premišljevat, ali bi za nje ne bilo potrebno in koristno večje združevanje? Kjerkoli je dandanes večje število učiteljev, povsod se združujejo v celoto, kar jim je po društveni postavi dovoljeno, če ima le društvo dober in blag namen. Tako velevaljo razne okoliščine tudi slovensko-štajerskim narodnim učiteljem, da si osnujejo svoje društvo. Pred vsem terja to lepo njih število — okoli 300 jih je — kateri so po večjem le po slovenskih šolah, t. j. delujejo na šolah s slovenskim učnim jezikom. Posamezne moči le malo zmorejo in ne morejo biti odločilne v važnejših vprašanjih. Baš sedanjí čas se pa oglašajo pitanja, ki so za štajersko-slovenske učitelje velikega pomena. Upeljavalji se bodo novi učni načrti, katere bo treba preustrojiti našim slovensko-štajerskim razmeram ugodno, prišlo bo na vrsto vprašanje o učnih knjigah za naše slovenske šole, tako tudi pitanje o imenovanju učiteljev, o razmerju učitelja nasproti krajnim šolskim svetom itd. O vseh teh in drugih za naše šolstvo in učiteljstvo vevvažnih vprašanjih bo moralo učiteljstvo samo govoriti. Potezati se mora povsod in vsikdar za svoje pravice, za svojo primerno samostalnost. Ne zadošča samo, da ima učitelj dobro plačo, s

čimer se sicer posebno hvaliti nikakor ne moremo; kajti tudi pri dobrih plačanih učiteljih utegne šolstvo biti le še slabo. Treba marveč, da ima učitelj pri šolstvu veljaven glas, da ima potrebno samostalnost, da ni mrtvo orodje v rokah šolskih poveljnikov. Zato pa treba večjega društva, ki zastopa in vodi posamezne moči, ki združeno odloča o vseh važnejših zadevah, ker šele taki sklepi imajo vrednost in veljavo.

Zavoljo tega smo stopili na dan z »Učiteljskim društvom za slovenski Štajer«, ki ga je slavna c. kr. namestnija v Gradcu potrdila s slovenskim odlokom od 26. aprila, št. 5320. Po svojih pravilih, katere nižje priobčujemo, ima svoj začasni sedež (do 1. občnega zbora) v Ljutomeru. Prvi občni zbor pa, ki se najbrže letošnje počitnice sklīče kam v središče slovenskega Štajerja (v Celje, Maribor ali Ptuj) ima društvo odločiti stalni sedež (vsaj za bodoče društveno leto).

Res imamo že mnogo učiteljskih društev, vendar smo tudi novo društvo prav živo potrebovali. To nam dokazuje tudi naš sodelovalec iz našega tabora v spoštovanem, za šolo in napredek vnetem »Slov. Narodu« s sledečimi besedami, s katerimi se strinja tudi ves podpisani odbor: »Ali mar ni na Štajerskem mnogo okrajnih učiteljskih društev? Mar ni v Gradcu za vse Štajersko »Lehrerbund« ali ne zadostuje v Ljubljani »Slovensko učiteljsko društvo«, obsegajoče vse slovenske učitelje?

Prilicno število (10) okrajnih učiteljskih društev je sicer za poedine okraje jako koristno štajerskemu slovenskemu učiteljstvu, zlasti v zadevi nadaljnega

Ravnateljstvo je torej po tridnevnem pouku dne 14. septembra 1923 razpustilo razred; razšlo se je 44 ukaželjnih učencev in učenk. Kaj je pomagal sklep višjega šolskega sveta na seji dne 9. avgusta 1923, da se otvori I. razred meščanske šole tam, kjer se zglašajo 24 učenk? Da so razlogi proti tukajšnji meščanski šoli same osebnosti, kaže dejstvo, da se je v Dolnji Lendavi otvoril I. razred z manj učenci, med tem ko je bil v Murski Soboti s 44 ukinjen. Kaj poreče javnost k temu, da je izdalo ministrstvo prosvete odlok, da se otvori meščanska šola s priglasitvijo 30 učencev, kar naj velja za šolsko leto 1923/24? Bivša meščanska šola je prešla v last državne realne gimnazije, v kateri so še trije razredi meščanske šole. Odbor je ostro obsojal ukinitve, kajti obrtniki so žrtvovali za stavbo meščanske šole težke tisočake. Sklenile so se od strani obrtniške zadruge, trgovskega gremija in gostilničarske zveze resolucije, ki zahtevajo zopetno otvoritev zavoda. Odposlani dopis se glasi sledeče:

Ministrstvu za uk in bogočastje
v Beogradu.

Podpisane korporacije nujno prosijo v svojem kakor v imenu vsega tukajšnjega prebivalstva, cenj. naslov blagovoli odrediti, da se s pričetkom šolskega leta 1924/25. začne pouk v I. razredu meščanske šole v Murski Soboti, ker je potreba označene šole za tukajšnje kraje najnujnejšega značaja.

Večina tukajšnjega prebivalstva tvorijo obrtniki, manjši trgovci in nižji uradniki ter srednji meščanski sloji, za katere je meščanska šola zelo važna, ker se v njej poučujejo predmeti, katere potrebujejo označeni sloji v sedanjem življenju.

Ker imamo v Murski Soboti itak za meščansko šolo primerno zgradbo in je torej označena šola za vse tukajšnje sloje najpotrebnejša, prosimo, da se izda tozadnevna naredba še pred koncem tekočega šolskega leta, da se more ob njegovem koncu, kakor med počitnicami že vpisovati v I. razred.

Murska Sobota, 18. marca 1924.

Slede podpisi obrtniške in gostilničarske zadruge ter trgovskega gremija.

Obenem se je odbor izjavil za obstoj gimnazije s predlogom, naj država čimprej zida novo gimnazijsko poslopje, ker po izjavi merodajnih faktorjev je sedanja zgradba za osemrazredno gimnazijo mnogo premajhna. Dozidati bo treba precej velik kompleks, razširiti risalnico, podreti in zgraditi znova marsikaj, in to bo stalo mnogo denarja. Mar bi osebe, ki imajo pri ministrstvu prosvete vplivno besedo, skušale doseči vladno podporo za zidavo impozantne gimnazijske stavbe, ki je že v načrtu izdelana, ko je bilo na razpolago več milijonov dinarjev. Kje tiči sedaj ta zgradbeni fond?

Ker dobi Prekmurje v kratkem železniško zvezo, bo tudi potreba strokovnega šolstva nujnejša.

Takoj drugi dan, dne 15. t. m. se je zadeva presojala tudi v več ko polurni debati na občinski seji. Celokupni občinski odbor se je izjavil, da je pripravljen za prihodnje šolsko leto preskrbeti lokale meščanski šoli, ako se zopet otvori I. razred. Ker se bo v kratkem zidalo novo poslopje osnovne šole, je razpravljaj odbor, ali ne bi kazalo, da se zida večje poslopje, v katerem bo imela prostora tudi meščanska šola. Vsekako bi bilo najpametneje, da izposlujejo merodajne osebe od vlade podporo in zgrade obenem z že v to določenim fondom projektirano gimnazijsko stavbo, sedanjo pa izroče namenu, ki ga je imelo od nekdanj.

Občinski odbor, obrtna in gostilniška zadruga ter trgovski gremij odpošljejo resolucije na pristojna mesta, da se s šolskim letom 1924/25. zopet otvori I. razr.

Kaj se bo storilo v kulturne svrhe za našo mlajšo generacijo v Prekmurju, bo izvedela javnost kasneje. **P. A.**

Splošne vesti.

— **Dekreti o prevedbi učiteljstva v Sloveniji** so pri »Oddelku za prosveto v Ljubljani« dokončno urejeni in jih v najkrajšem času prejmejo upravičenci potom okrajnih šolskih svetov. Tedaj tudi priobčimo v »Učiteljskem Tovarišu« posebne tabele, po katerih bo lahko vsakdo takoj ugotovil pravilnost uvrstitve. Do tačas naj vsakdo ugotovi le točno svojo službeno dobo od mature (usposobljenostnega izpita) do 1. septembra 1923.

— **Izpremembe v ministrstvu prosvete.** Ministrstvo prosvete je prevzel v novi vladi minister g. Svetozar Pribičević, dosedanji minister prosvete g. Miša Trifunović je prevzel ministrstvo gradb.

— **Nova vlada.** Predsedstvo: Nikola Pašić (radikal), prosveta: Svetozar Pribičević (samostojni demokrat), zunanje: dr. Momčilo Ninčić (radikal), notranje: dr. Milan Srškić (radikal), finance: dr. Milan Stojadinović (radikal), promet: dr. Svetislav Popović (samostojni demokrat), šume in rude: dr. Dragotin Kojić (radikal), socialna politika: Nikola Uzunović (radikal), agrarna reforma: Milan Simonović (radikal), pravosodje: dr. Prvislav Grisogono (samostojni demokrat), vojna in mornarica: general Peter Pečić, poljedelstvo in vode: Krsta Miletić (radikal), narodno zdravstvo: dr. Slavko Miletić (radikal), trgovina in industrija: dr. Hinko Krizman (samostojni demokrat), konstituenta in izenačenje zakonov: Marko Trifković (radikal), vere: dr. Vojislav Janjić (radikal), pošte in brzojav: Velja Vukičević (radikal), gradbe: Miša Trifunović (radikal).

— **Razdelitev prosvetnih referentov in nadzornikov v Sloveniji.** Po odloku ministrstva prosvete ima nadzorstvo nad šolami v ljubljanski oblasti dr. Stanko Bevk, ki je obenem šef prosvetnega od-

strokovnega izobraževanja, vendar ne more nobeno poedino doseči tega, kar je baš namen novemu društvu. Štajerski »Lehrerbund« v Gradcu je sploh koristna naprava graških učiteljev, vendar oni ne poznajo naših razmer, ne vedo za naše potrebe, še manje za sredstva, s katerimi bi se pomagalo slovenskemu šolstvu na spodnjem Štajerju. — Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani je skoro predoddelano, da bi njegovo delovanje na slovenskem Štajerju imelo toliko uspeha, kolikor ga je želeli. Razen tega niso kranjski učitelji o štajerskih šolskih razmerah dovolj informirani, da bi njih delovanje na slovenske šole pri nas zadostno vplivalo. Pa vse to bi bili le ničevji izgovori, ako bi »Slovensko učiteljsko društvo« bilo aktivno, ako bi imelo glasilo, šolski list, ki bi ugajal naprednim naredbam pri našem šolstvu in naprednim mislim tukajšnjega učiteljstva.

Da je bilo to novo društvo na slovenskem Štajerju potrebno, pokazali so nam lansko leto nemški učitelji sami. Osnovali so namreč takrat učitelji marijorske okolice svoje društvo. Nemški učitelji pa so to tako razumeli, kakor bi se bilo osnovalo učiteljsko društvo za ves slovenski Štajer, in so bili zaradi tega jako srditi na slovensko-štajerske učitelje. S pobijanjem društva, katerega še ni bilo, so nam kazali, da ono za nas ne bi bilo brez pomena. Sicer pa ima tudi učiteljstvo na severu naše dežele svoje društvo za »gornji Štajer«, zakaj bi se torej tudi mi slovenski učitelji ne združili v celoto?

V sedanjí borbi na šolskem polju, za katero se politiki toliko pulijo, je brez

dvombe za učiteljstvo važen dober šolski organ. Prekoristen in potreben je. Da se pa tudi slovenski šolski časnik mora poprijeti naprednih načel, to je že samo ob sebi razumljivo, ker je že dosedanja šola napredek nasproti prejšnjemu sistemu.

Izdajati časnik, zlasti slovenski časnik je za poedinega vsekako negotovo podvzetje. Povsod se v enaki namen moči združujejo. In tudi »Učiteljsko društvo za slovenski Štajer« ima v prvi vrsti to nalogo, da izdaja šolski list, ki naj bi ugajal večini slovenskih učiteljev po slovenskem, zlasti pa po Štajerskem. Ker bo nadalje to društvo edino na slovenskem Štajerju, ki se bo razprostiralo po vsej tej pokrajini, ker bo odločno narodno, zavoljo tega zasluži gotovo podpore od vseh slovenskih domoljubov. Saj druga društva (čitalnica, politična društva) so po večjem utihnili, in učiteljske in šolske zadeve pa vendar več zanimajo učitelja in neučitelja. Zavoljo tega želimo, da bi se našemu društvu pridružili ne le samo učitelji slovenskega Štajerja, marveč, da bi to novo podvzetje podpirali učitelji in šolski prijatelji po vsem Slovenskem. Saj vsi slovenski domoljubi hrepenimo le po večji omiki svoji in svojih sorojakov; z večjo omiko bomo pa dospeli tudi do večjega materijalnega blagostanja in do večjega napredka. Temelj vsej omiki je pa narodno šolstvo, to pospeševati naj bi bila tudi slovenskega domoljuba prva dolžnost!

V Ljutomeru, 8. junija 1874.

(Dalje prth.)